

MINISTERSTWO ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
21

RYNEK RZEPAKU

stan i perspektywy

ISSN 1231-269X

**ANALIZY
RYNKOWE**

CZERWIEC 2002

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja rzepaku – *E. Rosiak*
- III. Obroty rzepakiem – *E. Rosiak*
- IV. Handel zagraniczny surowcami i produktami oleistych – *W. Dzwonkowski*
- V. Produkcja i sytuacja finansowa przemysłu tłuszczowego – *J. Bielecki, E. Wąsiewicz*
- VI. Ceny detaliczne i spożycie tłuszczów roślinnych – *E. Rosiak*
- VII. Sytuacja na światowym rynku nasion oleistych i olejów roślinnych – *J. Burakiewicz*

**Przy publikowaniu fragmentów analizy oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Analizę przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: (0·prefiks·22) 827-36-64

AUTORZY:

dr inż. Ewa Rosiak

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

Jan Bielecki

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

dr inż. Jan Burakiewicz

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 595

mgr Wiesław Dzwonkowski

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 616

mgr Elżbieta Wąsiewicz

• MRiRW •

Tel.: (0·prefiks·22) 623-20-11

mgr inż. Teresa Zdziarska

• IERiGŻ •

Tel.: (0·prefiks·22) 826-50-31 wew. 440

Analizę zrecenzowała i zatwierdziła w dniu 4.06.2002 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Tadeusz Chrościcki, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban (wiceprzewodniczący),
Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejna analiza wydana będzie w listopadzie 2002 r.

REASUMPCJA

W 2001 r. zbiory rzepaku wyniosły 1063,6 tys. ton i były o 11,0% większe niż w roku poprzednim. Był to rezultat znacznego wzrostu plonów rzepaku (o 9,6%), jak również niewielkiego zwiększenia powierzchni jego zasiewów (o 1,5%). Krajowe zasoby rzepaku przekroczyły o 25% zapotrzebowanie przemysłu tłuszczowego w sezonie 2001/02, w którym kolejny raz ograniczony był przerób rzepaku w dwóch dużych zakładach olejarskich. W tej sytuacji nastąpił wzrost eksportu rzepaku do 292 tys. ton w 2001 r. wobec 28 tys. ton w 2000 r. Jego opłacalność po ubiegłorocznych zbiorach była wysoka, z uwagi na obniżenie podaży i wzrost cen rzepaku na rynku światowym. W ślad za tym nie odnotowano jednak poprawy wyników handlu zagranicznego w sektorze oleistych. Deficyt obrotów handlowych w tym sektorze wyniósł 335 mln USD i w porównaniu z 2000 r. zwiększył się o ok. 13%. Zwiększone wpływy z eksportu surowców i produktów oleistych do 116 mln USD w 2001 r. wobec 48 mln USD w 2000 r. nie zrównoważyły bowiem wzrostu wydatków na ich import do 451 mln USD w 2001 r. z 345 mln USD w 2000 r.

Według wstępnej prognozy zbiory rzepaku w Polsce w 2002 r. wyniosą ok. 900 tys. ton i będą o ok. 17% niższe niż w 2001 r. Spadek zbiorów będzie następstwem zmniejszenia powierzchni uprawy do ok. 403 tys. ha, tj. o ok. 9% w porównaniu z rokiem poprzednim, jak i przewidywanego spadku plonów do ok. 2,2 t/ha, tj. o ok. 8%. Areal uprawy rzepaku ozimego wyniesie ok. 368 tys. ha i będzie o ok. 11% mniejszy niż w roku poprzednim, a rzepaku jarego ok. 35 tys. ha i będzie o ok. 15% większy. O spadku powierzchni zasiewów rzepaku ozimego zdecydowały przede wszystkim niekorzystne warunki agrometeorologiczne, jakie wystąpiły latem 2001 r., które uniemożliwiły jego siew w optymalnym terminie agrotechnicznym. Opłacalność uprawy rzepaku w minionym roku, mimo niewielkiego wzrostu cen skupu, lecz przy znaczącym wzroście jego plonów poprawiła się, także względem zbóż.

Przewaga popytu nad podażą spowoduje po tegorocznych zbiorach wzrost cen rzepaku technologicznego (oczyszczonego, o wilgotności do 7%)

do 870–900 zł/t wobec 850 zł/t w analogicznym okresie poprzednim. Ceny rzepaku surowego (wprost z kombajnu) będą, w zależności od stopnia wilgotności i zanieczyszczeń, proporcjonalnie mniejsze. Średnioważona cena skupu rzepaku (standaryzowanego i niestandaryzowanego) w III kwartale 2002 r. wyniesie ok. 850 zł/t i będzie o ok. 2% wyższa niż w III kwartale 2001 r. Relacja cen rzepak – pszenica ulegnie pewnej poprawie. Może to skutkować wzrostem powierzchni zasiewów rzepaku ozimego pod zbiory roku następnego.

Krajowe zasoby rzepaku na początku sezonu 2002/03 wyniosą prawdopodobnie ok. 900 tys. ton i będą o jedną piątą niższe niż przed rokiem. Jeżeli zostaną one uzupełnione importem rzepaku w ilości ok. 30 tys. ton (wielkość nie przekraczająca kontyngentu, dla którego obowiązuje obniżona stawka celna) i jednocześnie nie będzie realizowany jego eksport, to w sezonie 2002/03 przemysł tłuszczowy przerobi ok. 860 tys. ton nasion rzepaku. Byłoby to o ok. 8% więcej niż w sezonie 2001/02, lecz znacznie mniej niż wynoszą możliwości produkcyjne tego sektora, oceniane na ponad 1,2 mln ton przerobu nasion. Produkcja surowego oleju rzepakowego i śrut rzepakowych wyniosłaby odpowiednio ok. 350 tys. ton i ok. 510 tys. ton.

W 2001 r. przemysł tłuszczowy odzyskał zdolność generowania niewielkich zysków, lecz jego płynność finansowa była w dalszym ciągu bardzo niska. Przewidywane zmiany uwarunkowań rynkowych i makroekonomicznych w 2002 r. pozwalają oczekiwać na dalszą, niewielką poprawę stanu finansowego sektora olejarskiego.

W 2002 r. wyniki handlu zagranicznego w sektorze oleistych ulegną pogorszeniu w porównaniu z rokiem poprzednim, głównie z powodu spadku eksportu rzepaku, przy utrzymaniu bardzo wysokiego importu śrut oleistych i olejów roślinnych. Wpływy z eksportu surowców i produktów oleistych mogą obniżyć się do ok. 53 mln USD wobec 116 mln USD w 2001 r., a wydatki związane z ich importem mogą zamknąć się w kwocie ok. 465 mln USD wobec 451 mln USD w 2001 r. Deficyt w obrotach oleistymi może

wzrosnąć do ponad 400 mln USD, tj. o ponad 20% w porównaniu z rokiem poprzednim.

W 2002 r. (w relacji grudzień do grudnia) stopa wzrostu cen tłuszczów roślinnych będzie prawdopodobnie wyższa niż w roku poprzednim. Nie przekroczy ona jednakże, tak jak w roku poprzednim, wzrostu cen żywności, jak i poziomu inflacji. W bieżącym roku wzrostowi cen tłuszczów roślinnych, w tym szczególnie margaryn, sprzyjać będzie przewidywana obniżka produkcji i podaży oraz zwiększenie cen masła. Natomiast hamująco na tempo wzrostu cen tłuszczów roślinnych, w tym szczególnie olejów, oddziaływać będzie spadek cen tłuszczów zwierzęcych surowych i topionych.

W 2002 r. można oczekiwać na dalszy niewielki wzrost krajowego popytu na tłuszcze roślinne. W 2002 r. spożycie tłuszczów roślinnych według danych bilansowych wzrośnie do 18,6 kg w przeliczeniu na 1 mieszkańca wobec 18,3 kg w 2001 r. i będzie stanowić, tak jak przed rokiem, ok. 63% całkowitego spożycia tłuszczów. Natomiast konsumpcja tłuszczów roślinnych w gospodarstwach domowych wyniesie 12,6 kg wobec 12,5 kg w 2001 r. Przemysł wtórny będzie angażował powyżej 32% krajowej podaży tłuszczów roślinnych.

W sezonie 2001/02 światowa produkcja 7 roślin oleistych osiągnęła rekordowy poziom 314,6 mln ton i była o 3,2% wyższa niż w sezonie poprzednim. Wzrosła światowa produkcja soi do 183,5 mln ton (o 4,7%), lecz kolejny raz obniżyła się produkcja rzepaku do 36,5 mln ton (o 2,5%) i słonecznika do 21,3 mln ton (o 7,6%). Produkcja 7 olejów roślinnych wzrosła do 86,0 mln ton (o 2%), przy czym zwiększyła się produkcja oleju sojowego do 29,1 mln ton (o 7,6%) i palmowego do 23,8 mln ton (o 1,4%), a zmniejszyła – słonecznikowego do 7,6 mln ton (o 12,2%) i rzepakowego do 13,7 mln ton (o 1,8%). Wysoka podaż soi na rynku światowym w sezonie 2001/02 ograniczyła tempo wzrostu cen innych roślin oleistych – zwłaszcza rzepaku. Pod koniec sezonu handlowego przewiduje się jednakże niewielki wzrost cen nasion oleistych i większy olejów roślinnych.

SUMMARY

Rapeseed crop in the year 2001 totalled 1063,6 thousand tons, which was 11% above the last previous year's record. The increase resulted mainly from a boost in average yields (by 9,6%) as well as from a slight rise in area planted (by 1,5%). In the season 2001/02 domestic supplies of rapeseed exceeded the demand of fat industry by 25%. Similarly to the previous season two major crushers once again significantly reduced crushings. In these circumstances rapeseed exports increased to 292 thousand tons in the year 2001, versus 28 thousand tons in the year 2000. Reflecting lower supplies and rising prices on the world market the export profitability was quit high. Despite this the results of Polish foreign trade in oilseeds did not improve. The negative balance of trade in this sector totalled 335 mill USD, which was down by 13%. The increase in the revenue on rapeseed export by 48 mill USD to 116 mill USD did not match the increase in the expenditure on imports from 345 mill USD in the year 2000 to 451 mill USD in the year 2001.

According to the preliminary forecast rapeseed crop in the year 2002 will total about 900 thousand tons, which would be 17% down from the year 2001. The decrease in crops would result from a reduction of plantings to about 403 thousand ha (by 9%) and from expected decline in average yields to approx. 2,2 t/ha, i. e. by 8%. The plantings of winter varieties are down by 11% at 368 thousand ha. Spring sowing are conducted over 35 thousand ha (15% down from the previous year). The reduction in winter rapeseed area was caused by unfavourable weather conditions observed in the summer 2001 that delayed the plantings. In spite of insignificant rise in the procurement prices, with increased crops the profitability of rapeseed production in the previous year improved also in relation to grains.

Excessive demand after the harvest this year will push the prices up to some 870–900 PLN/t of standardised seeds with moisture content of 7%, versus 850 PLN/t in a relevant period of the previous year. The prices

of raw seeds will be lowered depending on the moisture content and impurities. Weighted average procurement price of standardised and not standardised in the third quarter of the year 2002 is forecast at about 850 PLN/t, which would be 2% higher than recorded in a year ago. The price ratio rapeseed/wheat will be subject to some improvement, which would result in increase of autumn plantings.

Domestic supplies of rapeseed at the beginning of the 2002/03 season are expected to be down by 20% and total approx. 900 thousand tons. If domestic supplies are supplemented with imports of 30 thousand tons (a volume not exceeding preferential quota with lowered duty rate applied) and there are no exports, Polish crushers in the 2002/03 season will process about 860 thousand tons of rapeseed. The processing figure would be down by 8% as compared to the 2001/02 season but still significantly below crushing capacity of the sector estimated at 1,2 mill tons. The production of raw rape oil and meal would then amount to approx. 350 and 510 thousand tons.

Polish fat industry in the year 2001 re-gained the ability to generate negligible profits, but financial liquidity was still at a very low level. Forecast for the year 2002 changes in the market conditions and macroeconomic environment allow to expect further improvement of the condition of the sector.

Comparing to the previous year, the results of foreign trade in oilseeds in the year 2002 are expected to deteriorate. Having forecast very imports of oil meals and vegetable oils at a very high level, it would result mainly from decline in rapeseed exports. The revenue on exports is likely to decline to about 53 mill USD versus 116 mill USD in the year 2001. On the other hand the expenditure on imports may rise to 465 mill USD versus 451 mill USD previously. Therefore the deficit of foreign trade in oilseeds may exceed 400 mill USD, which would mean a deterioration by more than 20% as compared to the year 2001.

The increase in the prices of vegetable oils in the year 2002 (calculated December 2002/December 2001) is likely to be higher than in the previous year. However it would remain below the inflation rate and the overall rate of food prices. The increase in vegetable oil prices (in particular margarine) will be supported by forecast decline in crops and by the increase in butter prices. On the other hand the decline in the prices of animal fats (raw and melted) will hamper the increase.

A slight increase in demand for vegetable fats is expected in the year 2002. According to the balance sheet data per capita consumption of vegetable fats in the year 2002 is expected to reach 18,6 kg versus 18,3 in the previous year, which would contribute 63% of total fat consumption. The consumption of vegetable fats by the households is forecast to increase to 12,6 kg per capita versus 12,5 kg previously. The secondary processing industry will manufacture over 32% of domestic supply of vegetable fats.

World crops of 7 major oilseeds in the season of 2001/02 reached a record level of 314,6 mill tons, which would be higher by 3,2% than in the previous season. Soybean production increased to 183,5 mill tons (by 4,7%) but the production of rapeseed and sunflower will decline respectively to 36,5 mill tons (by 2,5%) and 21,3 mill tons (by 7,6%). The production of 7 major vegetable oils increased to 86 mill tons (by 2%), including a rise in soybean and palm oil production to 29,1 mill tons (by 7,6%) and 23,8 mill tons (by 1,4%) respectively. On the other hand the production of sunflower and rapeseed oil declined to 7,6 mill tons (by 12,2%) and 13,7 mill tons (by 1,8%) respectively. Abundant supplies of soybeans on the world market in the season of 2001/02 reduced the rate of increase in the prices of other oilseeds, in particular rapeseed prices. Nevertheless a slight rise in the prices of oilseeds and higher increase in the prices of vegetable oils are expected at the end of the current season.

W serii Analizy Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek owoców i warzyw /20/ • lipiec 2002,
2. Rynek ziemi rolniczej /5/ • październik 2002,
3. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /22/ • październik 2002,
4. Rynek pasz /12/ • październik 2002,
5. Rynek mięsa /23/ • październik 2002,
6. Rynek drobiu i jaj /22/ • październik 2002,
7. Rynek mleka /23/ • październik 2002,
8. Rynek zbóż /23/ • listopad 2002,
9. Rynek ziemniaka /22/ • listopad 2002,
10. Rynek rzepaku /22/ • listopad 2002,
11. Rynek cukru /22/ • grudzień 2002,
12. Popyt na żywność /3/ • grudzień 2002,
13. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /16/ • grudzień 2002.

Prenumerata roczna Analizy (2 zeszyty) wynosi 32 zł.
Cena zeszytu: w edycji wiosennej – 15 zł, w edycji jesiennej – 17 zł.
Zamówienia z podaniem tytułu i ilości egzemplarzy prosimy kierować do
Działu Wydawnictw Instytutu Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej,
ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. 984, 00-950 Warszawa. Tel. (0-prefiks·22) 826 50 31 wew. 685, faks 827 19 60
e-mail: ierigz@ierigz.waw.pl <http://www.ierigz.waw.pl>
